

μέρος

μέρος, το, ουσ. [<αρχ. μέρος], το μέρος. **1.** θέση, σημείο: «σε ποιο μέρος άφησες τ' αυτοκίνητό σου;». **2.** πόλη, χώρα, πατρίδα: «από ποιο μέρος είσαι;». **3.** μικρό δωμάτιο σε σπίτι ή διαμέρισμα με λουτρό και αποχωρητήριο ή μόνο αποχωρητήριο: «πού είναι το μέρος;». Συνών. *ιδιαίτερος (6β) / καμπινέ(ς) / μπάνιο (3) / τουαλέτα*. βλ. και λ. αναγκαίος (3α). **4.** στον πλ. **τα μέρη**, οι χώροι όπου συνήθως συχνάζουμε, τα στέκια μας: «πέρανα καμιά φορά απ' τα μέρη μας να πούμε κανένα ποτηράκι!». (Λαϊκό τραγούδι: *πήγα στα μέρη που σε είχα πρωτοδεί, ήσουν κορίτσι κι εγώ ήμουνα παιδί*). **5.** η πόλη, η περιοχή, ο τόπος όπου μεγαλώσαμε, απ' όπου καταγόμαστε: «στα μέρη μας έχουμε άλλα ήθη κι έθιμα». (Ακολουθούν 36 φρ.)·

- από μέρους μου (σου, του, της κ.λπ), βλ. φρ. *εκ μέρους μου (σου, του, της κ.λπ)*·

- από ποιανού το μέρος είσαι; ποιον από τους δυο μας υποστηρίζεις(:): «θα μου πεις, επιτέλους, από ποιανού μέρος είσαι για να ξέρω κι εγώ πώς θα συμπεριφερθώ;». Συνών. *από ποιανού μεριά είσαι; / από ποιανού μπάντα είσαι; / από ποιανού πάρτη είσαι(:)*·

- αφήνω κατά μέρος, **α.** ακουμπώ, εγκαταλείπω παράμερα κάτι: «μόλις μπήκε στο σπίτι άφησε κατά μέρος τα ψώνια που κουβαλούσε και φίλησε τη γυναίκα του». **β.** παύω να κάνω ή να χρησιμοποιώ κάτι: «άφησε κατά μέρος τις βλακείες και σοβαρέψου || άφησε κατά μέρος τ' αυτοκίνητό του και καβάλησε το μοτοσάκó του». **γ.** παραμερίζω, παραβλέπω, παρατώ: «ας αφήσουμε κατά μέρος τις παλιές έχθρες μας κι ας συμφιλιωθούμε». (Λαϊκό τραγούδι: *άσε τις γυναίκες πια κατά μέρος γρήγορα βρε Γιάννη θα γίνεις γέρος*). Συνών. *αφήνω στην άκρη / αφήνω στην μπάντα*·

- αφήνω μέρος, δεν καλύπτω όλη την έκταση: «άφησα μέρος να παρκάρεις κι εσύ τ' αυτοκίνητό σου»·

- βάζω κατά μέρος, **α.** κάνω οικονομίες, αποταμιεύω: «κάθε τόσο βάζει κατά μέρος ό,τι του περισσεύει για τα γεράματά του». **β.** παραγκωνίζω: «η νέα διοίκηση έβαλε κατά μέρος όλους τους παλιούς διοικητικούς και προώθησε νέους». **γ.** (για πράγματα) παύω να χρησιμοποιώ, αχρηστεύω: «έβαλε κατά μέρος την παλιά του τηλεόραση κι αγόρασε καινούρια». Συνών. *βάζω στην άκρη / βάζω στην μπάντα*. βλ. και φρ. *αφήνω κατά μέρος*·

- βγάζω κατά μέρος, ξεδιαλέγω μέρος από ένα σύνολο: «όποιο μήλο βλέπετε χτυπημένο, θα το βγάξετε κατά μέρος». Συνών. *βγάζω στην άκρη / βγάζω στην μπάντα*·

- είμαι με το μέρος του, **α.** συμφωνώ με τις απόψεις του, τον υποστηρίζω: «είμαι με το μέρος του, γιατί λέει πάντοτε σωστά πράγματα». **β.** είμαι οπαδός του, υποστηρίζω τις πολιτικές του ιδέες: «χρόνια τώρα είμαι με το μέρος του τάδε κόμματος»·

- είναι σ' άλλη γη, σ' άλλα μέρη, βλ. λ. [γη](#)·

- εκ μέρους, ακολουθεί αναφορά σε κάποιον συγκεκριμένο άνθρωπο ή σε κάποιον συγκεκριμένο οργανισμό ως εκπρόσωπος: «έχετε χαιρετισμούς εκ μέρους του τάδε || έρχεται εκ μέρους της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας»·

- εκ μέρους μου (σου, του, της κ.λπ), από μένα (από σένα, από εκείνον, από εκείνη κ.λπ.): «τα λουλούδια που πήρατε ήταν εκ μέρους μου»·

- εν μέρει, όχι συνολικά, μερικώς: «εν μέρει μπορεί να 'χετε δίκιο, όμως η κατάσταση πρέπει να εξεταστεί σφαιρικά»·

- έχω κατά μέρος, έχω απόθεμα, ιδίως χρηματικό: «πάντα προσπαθώ να 'χω κατά μέρος μερικά λεφτουδάκια για ώρα ανάγκης»·

- έχω την τύχη με το μέρος μου, βλ. λ. [τύχη](#)·

- έχω το δίκιο με το μέρος μου, βλ. λ. [δίκιο](#)·

- *κάθομαι κατά μέρος*, βλ. συνηθέστ. *κάθομαι στην άκρη*, λ. *άκρη*.
- *κάνε κατά μέρος*, (απειλητικά, προστακτικά ή συμβουλευτικά) βλ. συνηθέστ. *κάνε στην άκρη*, λ. *άκρη*.
- *κάνω κατά μέρος*, βλ. συνηθέστ. *κάνω στην άκρη*, λ. *άκρη*.
- *κάνω κατά μέρος (κάποιον)*, βλ. συνηθέστ. *κάνω στην άκρη (κάποιον)*, λ. *άκρη*.
- *κάνω μέρος*, παραμερίζω για να περάσει ή για να καθίσει κάποιος ή τακτοποιώ μια θέση για να καθίσει κάποιος: «όπως του είδα να 'ρχεται βιαστικός, έκανα μέρος για να μπει μέσα || μόλις δω κάποιον ηλικιωμένο, κάνω αμέσως μέρος για να καθίσει».
- *μ' έχουν κατά μέρος*, βλ. συνηθέστ. *μ' έχουν στην άκρη*, λ. *άκρη*.
- *παίρνω κατά μέρος*, ξεμοναχιάζω κάποιον για να του εκμυστηρευτώ κάτι ή για να τον συμβουλέψω: «τον πήρα κατά μέρος να μη μας βλέπουν οι άλλοι και του 'πα τον πόνο μου || τον πήρε κατά μέρος και προσπαθούσε να τον πείσει να μη συνεταιριστεί μ' εκείνον τον απατεώνα».
- *παίρνω μέρος*, συμμετέχω σε ομαδική ενέργεια ή προσπάθεια: «ποιος άλλος πήρε μέρος στην απεργία; || πήρε μέρος στον έρανο που έγινε για την αποκατάσταση των σεισμοπλήκτων».
- *παίρνω με το μέρος μου*, κατορθώνω να πείσω κάποιον να συμφωνήσει με τις ιδέες μου, με τα επιχειρήματά μου: «αφού πήρες με το μέρος σου τον τάδε, τότε υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να σου δώσουν τη δουλειά»· κατορθώνω να αποσπάσω κάποιον από το αντίπαλο στρατόπεδο και να τον φέρω στο δικό μου: «απ' τη μέρα που πήρα με το μέρος μου αυτόν που ήταν παλιά διευθυντής της εταιρίας του, τρέμει απ' το φόβο του μήπως και μου αποκαλύψει τα μυστικά του».
- *παίρνω το μέρος του*, τον υποστηρίζω σε κάποια συγκεκριμένη διένεξη ή διαμάχη που έχει με κάποιον: «εγώ σε θεωρούσα φίλο μου κι εσύ πήρες το μέρος του αντιπάλου μου».
- *πάω με το μέρος του*, συμπαρατάσσομαι μαζί του, τον υποστηρίζω: «όποιος άλλος θέλει να πάει με το μέρος του, να μου το πει αυτή τη στιγμή».
- *πάω στο μέρος*, πάω στο αποχωρητήριο: «έχε το νου σου, αν με ζητήσουν, γιατί πάω για λίγο στο μέρος».
- *πετώ κατά μέρος*, βλ. φρ. *πετώ στην άκρη*, λ. *άκρη*.
- *σ' άλλα μέρη*, σε τόπο μακριά από αυτόν που γεννηθήκαμε ή μεγαλώσαμε: «εμείς έχουμε άλλα ήθη κι έθιμα κι αυτά που μου λες γίνονται σ' άλλα μέρη». (Τραγούδι: *θα σε πάρω να φύγουμε σ' άλλη γη σ' άλλα μέρη, που κανέναν δεν ξέρουμε και κανείς δε μας ξέρει*).
- *τα ξένα μέρη* ή *το ξένο μέρος*, πόλη, τόπος, που δε μας είναι γνώριμος, που δεν είναι δικός μας, που δεν καταγόμαστε από αυτόν και, κατ' επέκταση, η ξενιτιά: «ήρθα σε ξένο μέρος και δεν ξέρω πώς να κινηθώ || είναι πικρά τα ξένα μέρη». (Λαϊκό τραγούδι: *το καλοκαίρι τώρα σε κάποια φίνα χώρα θα πάμε να γυρίσουμε μαζί, μακριά σε ξένα μέρη, κι ο κόσμος μη σε μέλλει, ποτέ να μη σου καίγεται καρφί*).
- *τι μέρος του λόγου είναι*; *τι είδους άνθρωπος είναι*; *τι χαρακτήρα έχει*; *ποιο είναι το ποιόν του(;)*: «είναι τόσο μοναχικός άνθρωπος, που κανείς δεν μπόρεσε ακόμα να καταλάβει τι μέρος του λόγου είναι». Αναφορά στη γραμματική κατηγορία των λέξεων.
- *το πίσω μέρος του μυαλού (κάποιου)*, βλ. λ. *μυαλό*.
- *τον βάζω κατά μέρος*, βλ. συνηθέστ. *τον βάζω στην άκρη*, λ. *άκρη*.
- *τον έχω με το μέρος μου*, συμφωνεί με τις απόψεις μου, με υποστηρίζει: «είμαι σίγουρος πως ο τάδε θα με

ψηφίσει, γιατί τον έχω με το μέρος μου»·

- τον κάνω κατά μέρος, βλ. φρ. τον κάνω στην άκρη, λ. άκρη·

- τον πετώ κατά μέρος, βλ. συνηθέστ. τον πετώ στην άκρη, λ. άκρη·

- τραβιέμαι κατά μέρος, βλ. συνηθέστ. τραβιέμαι στην άκρη, λ. άκρη·

- τραβώ κατά μέρος, βλ. συνηθέστ. τραβώ στην άκρη.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας